

Foundations of Halacha 12.5 - Pretzels and Matzo - Modern-Day Responsa

Responsa Chelkat Yaakov OC Chap. 48

The question was posed: Dough that was cooked and then baked, such as pretzels, what is the law regarding the appropriate beracha? - These pretzels are made from dough into extremely thin rods, their thickness like that of straw - or, at most the width of the little finger - and somewhat long. They are hard, rather than soft like bread, and certainly it is not customary to establish a meal around them. Here, the custom has developed to recite on them the blessing of “Borei Minei Mezonot” and the “One-Blessing Abridgement of Three” {“Al Hamichya”}, as is the law regarding *Pas Haba'ah B'kisnin*. The Honorable writer has doubts about this.

1) In my humble opinion, it is obvious that these pretzels are in the category explained by the third opinion in OC 168:7, “*dry ke'evin, which are chewed; they are what are called “biscuits”, which is considered Pas Haba'ah B'kisnin.*”

In the glosses of *Levu"sh* on the words of the *Taz* “*which are chewed*” *And the, through their being kneaded and baked, become dry to the extent that they harden, and this is not called eating, but chewing, and this is not normally eaten in great quantities. Therefore, it is not subject to the laws pertaining to bread.*

2) Therefore, regarding the question of these pretzels, which are made into extremely thin rods, their thickness like that of straw - or, at most the width of the little finger - and somewhat long, and are eaten only as a snack, their status is that of *Pas Haba'ah B'kisnin*, and their blessing is “Borei Minei Mezonot”, and there is no reason to cast aspersions on the custom.

This cannot be compared at all to this that the Honorable writer brings from *Kitzur Shulchan Aruch 48:6*:

So too, a bagel or a “pletzel” and the such, which they cook in water and then bake in the oven, is proper bread, and one recites “Hamotzi”.

In that case, it is common to establish a meal around them. I remember in Poland that they used to eat these “pletzel”s and bagels for breakfast with butter, instead of bread. They have the form of bread, albeit that they were boiled first. This is the law in Par. 14: [*Dough that was boiled and then baked is considered proper bread.* However, in our case, where it is apparent that it is made only for snacking, and they are thin like straw or the little finger, and it is difficult to eat them, rather, one chews them for a snack, their status is that of *Pas Haba'ah B'kisnin*. Since it has been explained in *Taz sub. 6* that “Borei Minei Mezonot” discharges one’s obligation for all [grain products], even bread – only that, due to the importance of bread [the Sages] established for it “Hamotzi” and “Three Blessings {“Birkat Hamazon”}. In *Shulchan Aruch Harav*, it is explained that that the “One-Blessing Abridgement of Three” {“Al Hamichya”} is also suitable post-facto even for bread. Therefore, in order to be stringent and not say “Hamotzi” and “Three Blessings” {“Birkat Hamazon”} in vain, one should recite the blessing of “Borei Minei Mezonot” and “One-Blessing Abridgement of Three”.

3) If one ate these pretzels during the meal, it would likewise appear that their status is as explained in *Magen Avraham sub. 22* regarding thin cakes, *dry ke'evin* and types of sweets, that the [blessing on] the bread does not exempt them [from an additional blessing]. However, *Dagul Mer'yavah* as well as other authorities express doubt regarding this, and say that regarding all these where there is a dispute whether they are considered *Pas Haba'ah B'kisnin*, and we exempt them from “Three Blessings {“Birkat Hamazon”} due to an uncertainty regarding a rabbinic law, during the meal the converse is true, and [since it is] a

שו"ת חלקת יעקב או"ח סימן מח

בדבר שאלתו וז"ל עיסה שנתבשלה ואח"כ נאפת כגון פרעצין מה דינו לענין ברכה - והני פרעצין עשויים מהעיסה לקנים דק דקין, עוביין כרוחב קש ולכל היותר כרוחב אצבע קטנה, וארוכים קצת, והם קשים ולא רכים כלחם, ובודאי אין הדרך לקבוע עליהם סעודה, ובכאן נשתרבב המנהג לברך עליהם במ"מ ומעין ג' כדין פת הבאה בכיסנין, אף דאין מעורב בהם שום מי פירות רק מים לחוד, וכת"ה מפקפק בזה.

א) לפע"ד פשיטא דהני פרעצין הם בכלל המבואר בדיעה שלישיית שבסי' קס"ח ס"ז, כעבים יבשין וכוססין אותן, והן הנקראין בישקוניט, דמקרי פת הבב"כ... ובהג' לבו"ש על דברי הטו"ז וכוססין אותן והן בלישתן ואפייתן נעשין יבשים עד שנפרכין, ואין זה נקרא אוכל אלא כוסס, ואין דרכן לאכול מזה הרבה, לכן אין לו דין פת עכ"ל.

ב) א"כ בשאלתו, בהני פרעצין שעשויין קנים ארוכין דקין וקשין מאד, ועוביין כרוחב קש ולכל היותר כרוחב אצבע קטנה, כלשון שאלתו, ואין אוכלין אותן רק לקנוח בעלמא, דינן כפת הבא בכיסנין, אופן הג' דסעי' ז', וברכתן במ"מ ומעין ג' - ואין לערער אחר המנהג. ואין לדמות כלל להא דמביא כת"ה מקצשו"ע סי' מ"ח ס"ק ו', והוא מא"א ס"ק ל"ט, וז"ל וה"ה ביגל או פלעציל וכדומה שמבשלין במים ואח"כ אופין בתנור, לחם גמור הוא ומברך המוציא - דשם דרכן לקבוע סעודה עליהן. ודכירנא בפולני שהיו אוכלין לסעודת שחרית פלעציל וביגעל הללו עם חמאה במקום לחם, ויש עליהם תורתא דנהמא, רק שהיו חלוט מקודם וזהו הדין דסעי' י"ד חלוט ואחר כך אפאו פת גמור, אבל בני"ד דניכר שעשוי רק לקנוח בעלמא, והם דקין כעובי קש או כאצבע קטנה, וקשין לאכול רק לכוססין לקנוח בעלמא, דינן כפהבב"כ. וכיון דמבואר בטו"ז ס"ק ו' דבמ"מ פטר הכל אף פת, רק משום חשיבותא דפת קבעו עליו המוציא וגי ברכות, ובשו"ע הרב מבואר דברכת מעין ג' גם כן בדיעבד מהני אף לפת, א"כ משום חומרא שלא לומר בחנם המוציא וגי ברכות, יברך בורא מיני מזונות ומעין שלוש.

ג) ואם אכל להני פרעצין בתוך הסעודה, גם כן נראה דדינן כמבואר במג"א ס"ק כ"ב לענין עוגות דקות כעבין יבשין או מיני מתיקה דאין הפת פוטרן. אכן הדג"מ ועוד פוסקים מפקפקים לומר, דבכל הני דאיכא פלוגתא אי הוי הפהב"כ, ופטרין מגי ברכות משום ספק דרבנן, וכבטו"ז ס"ק ו', אם כן בתוך הסעודה אדרבה ספק לקולא, ולא הוי פת הבא בכיסנין וממילא פטור לגמרי מברכה, כיון דהוי פת בעלמא...

case of uncertainty, we should be lenient and view it as if it is not *Pas Haba'ah B'kishnin*. Consequently, it is completely exempt from a blessing, since [we view it as] regular bread.

4) I saw in *Maharsham Part II Chap. 12*, who cited in the name of *Gan Hamelech chap. 42* that according to the Halacha in *OC Chap. 168* that thin wafers are considered *Pas Haba'ah B'kishnin*, one should recite on Matzo. However, since they are the main staple of the eating on Pesach, their importance establishes them [as bread], and their status is like that of proper bread....However, according to what we have clarified above, that in the case of *lachmaniyot* {cakes of bread}, that the law of those that are [prepared from a] stiff mixture applies even in a case where they are very thin...in the case of Matzos, which are prepared from a stiff mixture, even though they are thin, their law is "Hamotzi". So is the practice of the people.

From the *Besamim Rosh*, (who says that thin breads cannot be considered *Pas*) there is no proof, as is evident in his own language, that he is discussing breads that people do not eat as "bread to satiate", but rather on occasion, as special delicacies. In the case of Matzos, though, where we see that they are made to eat as "bread to satiate", the law is definitely that they require "Hamotzi" and "Three Blessings" {"Birkat Hamazon"}, just as in the case of a bagel or a "pletzel".

At any rate, we that even regarding Matzos, there are opinions that after Pesach, one recites on them "Borei Minei Mezonot"; all the more so in our case where they are only made to chew on as a snack.

ד) וראיתי במהרש"ם ח"ב סי' י"ב שמביא בשם גן המלך סי' מ"ד דלמאי דקיי"ל בסימן קס"ח דרקיין דקין הם בכלל פת הב"כ, א"כ יש לברך על המצות במ"מ, אלא דכיון שהם עיקר האכילה ביו"ט של פסח, חשיבתן קובעתן ודינם כפת גמור עיי"ש ... אכן לפי שביררנו לעיל בהאי דלחמניות דסעיף ח' בבילתן עבה איירי אף שהן דקין מאד, ... א"כ במצות של פסח דבילתן עבה אף שהן דקין, דינן בהמוציא, וכן עמא דבר. ומבשמים ראש הנ"ל אין ראיי, וכמבואר בלשונו דהוא מיירי באופן שאין דרך בני אדם לאכול בתורת לחם לשובע אלא לפרקים בתורת מעדנים פלוטיקין, אבל מצות של פסח דאנן סהדי דעשויין לאכלן בתורת לחם לשובע, ודאי הדין דדינן בהמוציא וגו' ברכות, וכהאי דבייגלעל ופלעציל דא"א סי' קס"ח ס"ק ל"ט הנ"ל. בכל אופן חזינן דאף במצות של פסח יש דעות דלאחר פסח דינן במ"מ, כש"כ בני"ד דאין עשויין לאכול לשובע רק לכססם ולקנוח בעלמא, ודאי דינן בורא מיני מזונות ומעין שלוש - וזה ברור. ועיי' בתוס' ברכות ל"ז ב' ד"ה לחם לענין ורימשי"ש.

והנני בזה ידידו מוקירו ומעריצו. צריך, כ' כסלו תשכ"ג